

CHOKLADRESAN

Berättelser om Rättvis handel

Dagen då önskningarna gick i uppfyllelse

Kaija Pispä

Samir bröt loss en frukt från kakaoträdet. Amat fångade upp den. Han lade frukten i säcken och vände sig om för att fånga upp nästa frukt. Då säcken var full släpade pojkarna den till klyvningsplatsen en bit bort. Där klyvde kvinnorna med sina djungelknivar frukterna, stora som amerikanska fotbollar, och gröpte ur de enorma kärnorna.

—Sätt fart på! Vad släntrar ni omkring för. Fattiga kan inte lata sig, sade mamma.

Pojkarna luktade på den klyvda frukten. Doften var bitter, men påminde pojkarna om den goda kakaodrycken. De hade gett sig iväg för att arbeta så fort solen gått upp. De var trötta och hungriga. Pojkarna tänkte på den rykande kakaon som de drack med socker och en droppe mjölk om söndagarna då de var lediga. De torkade kakaobönorna skickades till stora fabriker utomlands. Hela familjen arbetade på kakaoplantagen, också Amat ja Samir. Så fick familjen pengar.

Amat knuffade till Samir.

– Titta nu, där går de till skolan, sade han till Samir och pekade på barnen som gick vid åkerkanten i sina skoluniformer. Bland dem fanns bekanta barn som vinkade till pojkarna.

– Jag skulle också vilja gå i skolan, sade Samir.

– Alltid tjarar du om det. Du kan inte gå i skolan. Du måste arbeta. Nog skulle jag också vilja gå i skolan, men det är lönlöst att tänka på det, snäste Amat.

Samir suckade, lyfte upp säcken och återgick till arbetet med Amat. Han ville inte ge upp drömmen om skolan. Den gav honom kraft att arbeta. Han föreställde sig hur han gick till skolan med böckerna under armen och aktade sig för att smutsa ner skoluniformens vita skjorta. Hur han läste en bok. Han kände den välbekanta iveren i maggropen. Han skulle kunna läsa tidningen för pappa. Pappa kunde inte läsa, inte mamma heller. Kakaotråd kunde de sköta, men handel förstod de sig inte särskilt bra på. De var lätta att lura eftersom de inte förstod varför kakaopriserna som betalades till dem steg och sjönk hur som helst. Ibland blev det nästan inget över för dem.

På kvällen slank Samir ut genom porten och började springa. Han hade inte sagt någonting till någon. I mörkret hörde han en högtalare. Samir ökade farten.

Torget var fullt av folk. Extra lampor hade hängts upp i träden. Människor hade stolar med sig. Ordförande för kakao-producenternas andelslag berättade om de positiva förändringarna i odlarnas liv sedan de hade blivit Rättvis handel-producenter. Till exempel måste barnen gå i skolan. Samir spetsade öronen. Vad var det för en förändring? Och vad var Rättvis handel? Det var också tal om priser och världsmarknaden, men Samir hade redan tankarna på annat håll. Han såg skolans lärare under trädet i skenet av lampan. Han gick fram till läraren och rörde vid hans hand.

– Förlåt mig läraren, jag skulle vilja gå i skolan, men det går inte, för jag måste arbeta på plantagen.

Läraren såg vänligt på Samir och klappade honom på handen.

– Vad skulle du tycka om jag följde med hem till dig och talade med dina föräldrar. Jag har ett förslag.

– Tack, läraren, sade Samir och såg blygt ner i marken.

Samirs familj låg på mattor i halvmörkret under trädet på gården. Det var en varm kväll. Solenergilampan på husväggen lyste svagt upp gårdsplanen. Läraren hade brett en av odlarna i Rättvis handel-andelslaget att följa med. Man hälsade och utbytte nyheter. Läraren berättade att Samir skulle vilja gå i skolan. Sedan berättade läraren om Rättvis handel. En odlare som går med i Rättvis handel-andelslaget får ett bättre pris för sina produkter. Tillsammans är de starkare än på egen hand. I andelslaget kan de lägga undan pengar och i framtiden bygga till exempel en hälsostation eller en skola i byn. Men barnen måste få gå i skolan. Samirs föräldrar lyssnade och ställde frågor.

Samir gömde sig bakom lärarens rygg. Han var rädd att pappa skulle bli arg för att han hade talat med läraren om skolgång. Men pappa var inte arg. Han log. Mamma frågade om det som läraren berättade var sant. Läraren och odlaren ur andelslaget försäkrade att Rättvis handel verkligen var sant. Via det kunde odlarna förena sina krafter och förbättra sina liv. Samirs föräldrar beslutade sig för att gå med i andelslaget. Så småningom blev familjens liv bättre, och Samir och Amat fick börja skolan och behövde inte längre arbeta långa dagar på kakaoplantagen.

Rättvisemärkt choklad

Kaija Pispa

Alisa och Liina stod framför godishyllan. De ville ha en stor godispåse som skulle ta flera timmar att smaska i sig. Men mamma gav inte efter: Idag skulle det bli en chokladkaka, inget artificiellt färgat godis.

Alisa såg på Liina och rynkade på näsan. Det finns många sorters choklad. Hur ska man veta vilken som är bäst? Flickorna fingrade på chokladkakorna. Det fanns stora, billiga kakor och lite mindre, dyrare kakor. Alisa förstod sig redan på siffror, eftersom hon gick i första klass. Det var ju helt galet! Hon frös. Klart alla köpte den billiga och stora chokladen.

Mamma hade bråttom. Hon ville hem för att laga mat. Lillebror Paavo satt i kundvagnen och skrek. Mamma ville inte vänta. Hon nappade åt sig två olika chokladkakor från hyllan, en billig och en lite dyrare. Alisa och Liina surade. Hemma började flickorna gräla. Alla var hungriga. Flickorna ville ha choklad direkt, men mamma sade nej. Efter maten. Paavo skrek för full hals och mamma tvättade potatis. Liina kröp fram till Paavo och lät Paavo riva henne i håret. Paavo slutade gråta och skrattade.

Då de hade ätit lade mamma Paavo och sade sedan:

– Nu tittar vi på chokladen.

Mamma tog fram chokladkakorna och undersökte dem. Hon slog på datorn och klickade upp webbplatsen för Rättvis handel. Hon öppnade en av chokladkakorna. Hon tog en bit och flickorna tog varsinn. Mamma förklarade. – Den här chokladen är gjord av kakao-bönor som Rättvis handel-producenter har odlat. Odlarna säljer de torkade bönorna vidare. Inom andelslaget får de ett bättre pris för bönorna än om de säljer dem till en mellanhand. Då är deras liv tryggare och de behöver inte vara rädda för att priserna ska rasa. Odlarna kan med andelslagets stöd planera och förbättra sina liv. Men då de är medlemmar av Rättvis handel-andelslag måste de också sluta utnyttja barn som arbetskraft i tungt åkerarbete och låta barnen gå i skolan.

– Var odlas choklad? frågade Liina.

– Nej, kakao, rättade Alisa.

– Kakaotråd växer vid ekvatorn, där vid jordens midja, sade mamma.

– Om det finns Rättvis handel, finns det då också handel som inte är rättvis? frågade Alisa.

– Orättvis handel? undrade mamma.

– Jo, det är förstås sådan att människor bara sliter utan att få lön och barnen blir slagna om de inte arbetar. Och så är alla sjuka och fattiga och går klädda i trasiga kläder och dör av hunger, föreslog Alisa.

Mamma skrattade åt Alisas beskrivning, men sade:

– Inte gissar du helt fel.

Mamma öppnade den andra chokladkakan och bjöd åt flickorna. Hon tog också själv en bit.

– Den här andra chokladen har inget Rättvis handel-märke. Vi kan inte veta om odlarna får en ordentlig ersättning för sitt arbete eller om de får så lite pengar att hela familjen måste arbeta, också barnen. Då kan barnen naturligtvis inte gå i skolan. En stor kakao-firma säljer kakao billigt och det görs billig choklad på den. Odlarna förblir fattiga och många av barnen blir sjuka av det tunga arbetet.

Mamma visade en bild av kakaoproducenternas andelslag i Ghana på webbplatsen för Rättvis handel. Andelslaget hade byggt en skola och en hälsostation i sin by. Bilden föreställde två pojkar som log breda leenden. Den ena saknade framtänder. Pojkarna hette Amat och Samir. De hade också slitit på kakaoplantager. Till slut hade deras föräldrar blivit Rättvis handel-odlare. Amat och Samir hade fått börja skolan. Nu hjälper de sina föräldrar på åkern under sin fritid. På bilden har pojkarna vita skoluniformsskjortor och böcker under armen.

– De ser inte sjuka ut, sade Liina.

– De ser glada ut, påpekade Alisa.

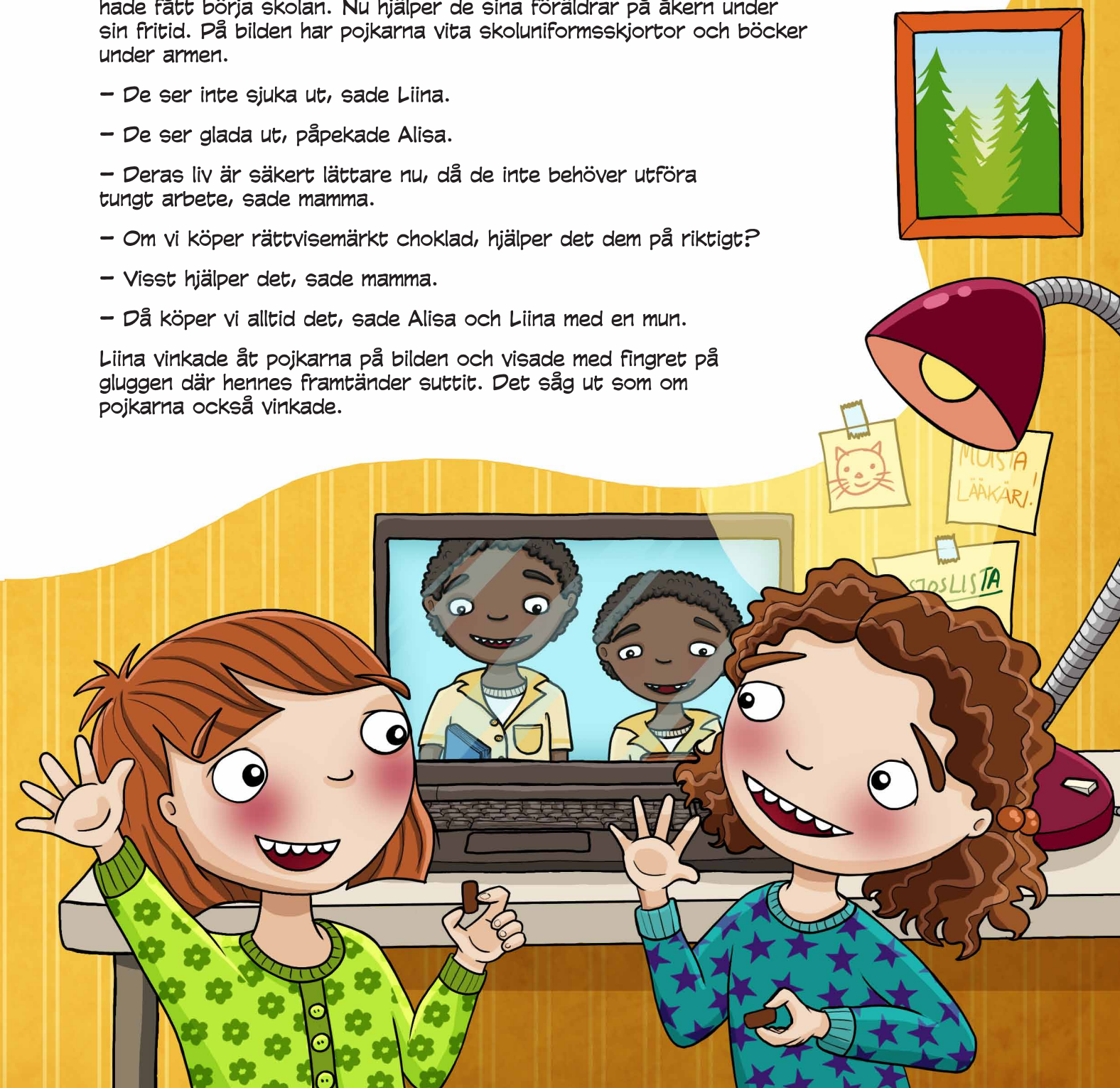
– Deras liv är säkert lättare nu, då de inte behöver utföra tungt arbete, sade mamma.

– Om vi köper rättvisemärkt choklad, hjälper det dem på riktigt?

– Visst hjälper det, sade mamma.

– Då köper vi alltid det, sade Alisa och Liina med en mun.

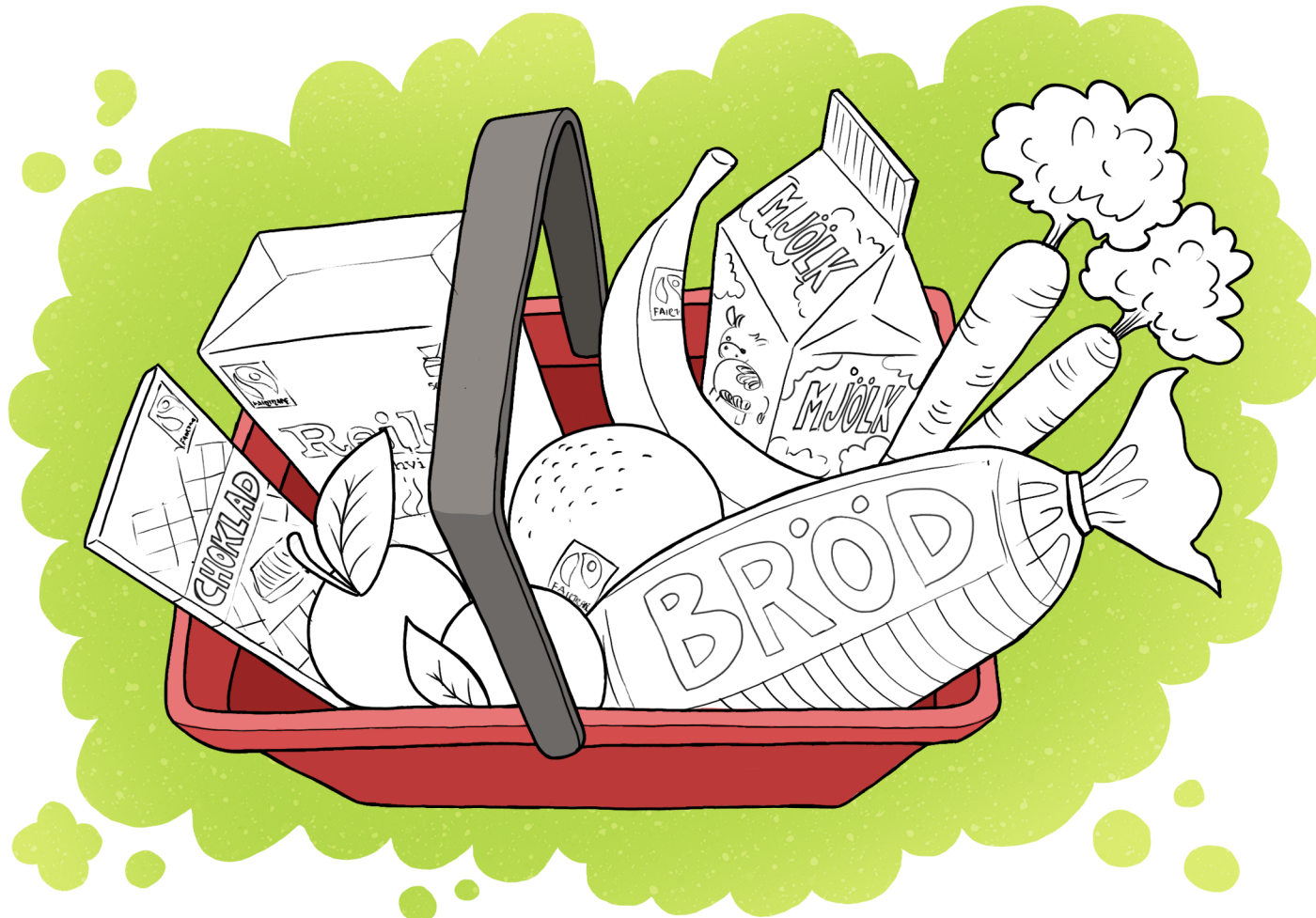
Liina vinkade åt pojkarna på bilden och visade med fingret på gluggen där hennes framtänder suttit. Det såg ut som om pojkarna också vinkade.

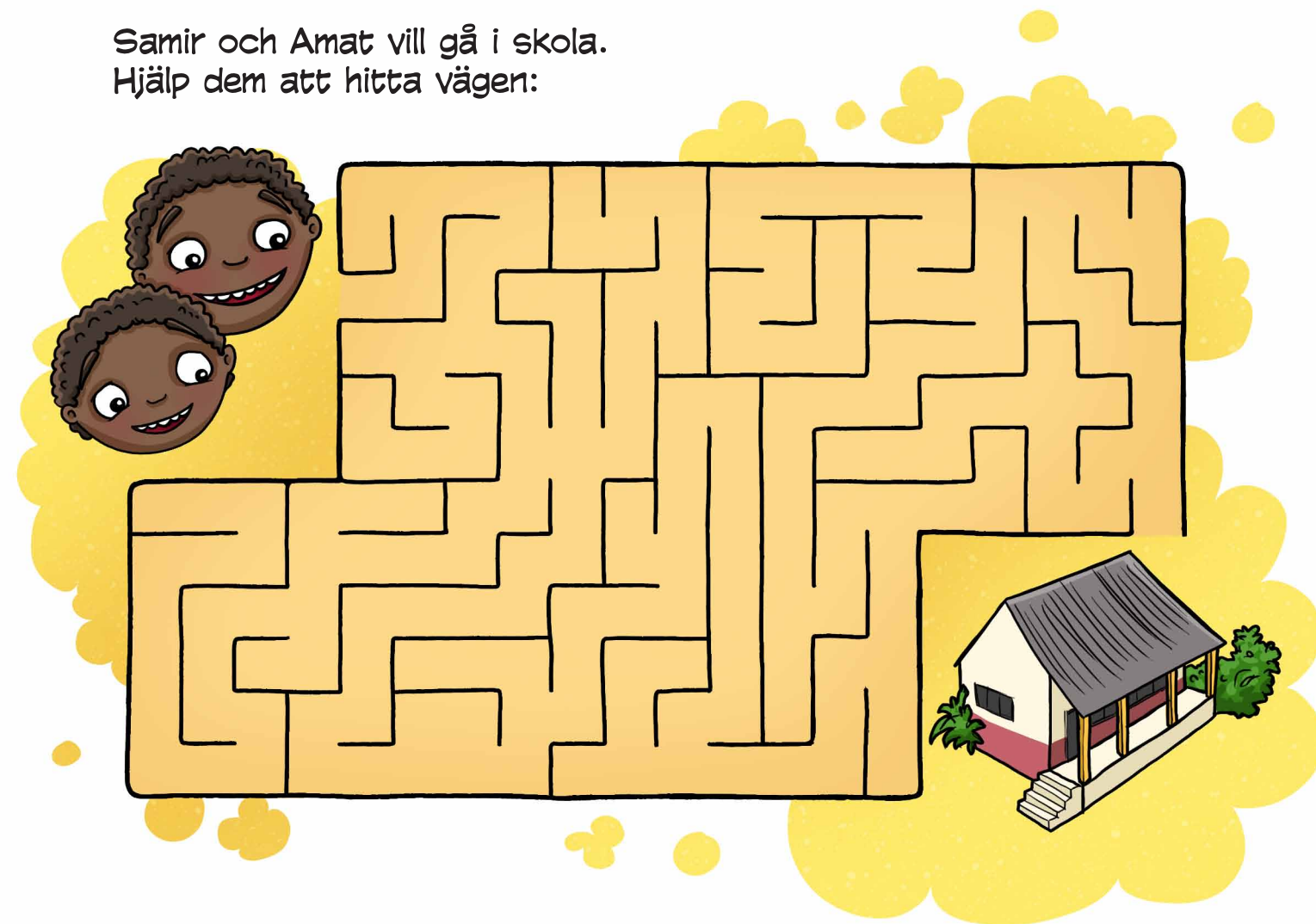
Du känner igen rättvisemärkta produkter på Rättvis handel-märket.
Färglägg märket!

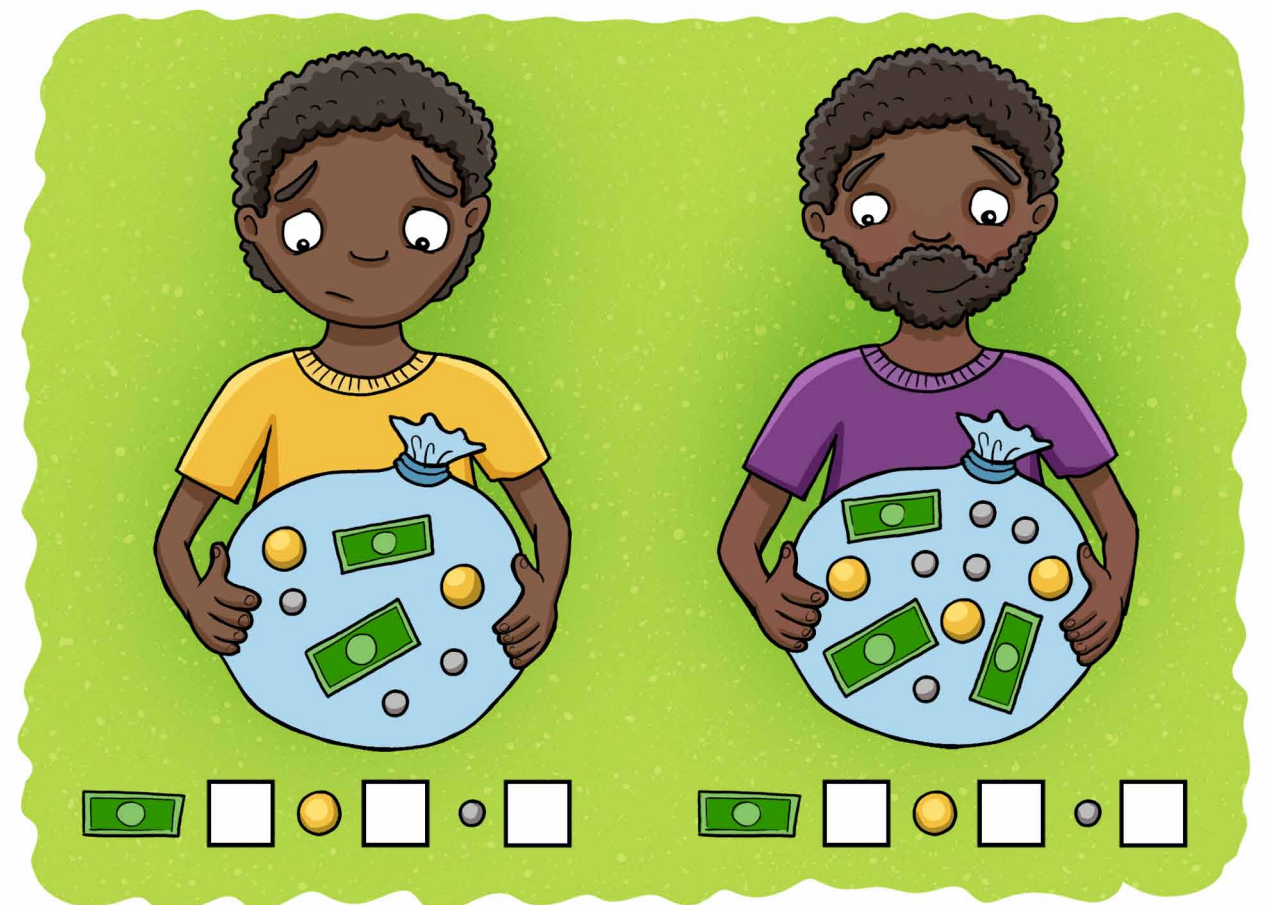
Hitta fyra rättvisemärkta produkter i inköpskorgen. Färglägg dem!

Samir och Amat vill gå i skola.
Hjälp dem att hitta vägen:

Räkna ut odlarnas lön:

Hitta följande ord som har med Rättvis handel att göra i rutfältet:

odlare

kakao

rättvis

handel

chokladkaka

skola

Ö	I	I	V	S	M	E	R	M	L	K	O	D
N	P	S	T	N	O	K	S	I	T	A	R	I
S	O	K	E	I	S	O	V	T	M	K	E	T
C	H	O	K	L	A	D	K	A	K	A	N	Ö
M	E	L	S	K	A	L	E	Ä	O	O	L	V
I	A	A	N	N	Ö	A	R	M	S	P	K	E
Å	L	R	T	O	M	R	Ä	T	T	V	I	S
S	Ä	H	A	N	D	E	L	V	E	N	M	I

Skicka ett kort till Samir och Amat.

Rita en bild på kortet och skriv en hälsning på baksidan.

Hjälp Alisa och Liina att hitta rättvisemärkt choklad i butiken:

Vet du var kakaoböner växer?

Har du hört om Rättvisemärkt choklad?

I den första berättelsen i häftet Chokladresan får de ghanesiska pojkarna Samir och Amat börja skolan då kakao odlarfamiljens liv blir lättare. I den andra berättelsen undersöker Alisa och Liina den choklad som finns till salu i finländska butiker.

Med hjälp av berättelsehäftet är det möjligt att tillsammans med små skolbarn bekanta sig med principerna för Rättvis handel till exempel under Rättvis handel-veckan som firas vecka 43 varje höst.

Information om Rättvis handel: www.reilukauppa.fi

Berättelsehäftet i elektronisk form: www.reilukaupunki.fi

Utgivare: Rättvis handel rf i samarbete med Esbo, Joensuu och Tammerfors.

Berättelserna: Kaija Pispä

Illustrationer och ombrytning: Noora Katto

Uppgifter: Päivi Keronen, Helena Kyrki och Enni Leppälä

Producerad med understöd av Europeiska unionen.
För innehållet svarar endast projektet
Towns for Fairtrade in Finland and Estonia
(Rättvis handel rf samt Esbo, Joensuu och Tammerfors),
och kan inte anses representera Europeiska unionens
åsikter.

